

SK CINEMA

Digitalizácia audiovizuálneho dedičstva

Národná konferencia o digitalizácii

17. jún 2009

doc. PhDr. Martin Šmatlák

Základné definície

zákon č. 343/2007 Z.z.

- **audiovizuálne dedičstvo** – súbor audiovizuálií a iných zložiek fondu AV dedičstva dokumentujúcich históriu SR a vznik a vývoj SK audiovizie a kinematografie (zákon č. 343/2007)
- **fond AV dedičstva** – audiovizuálie a sprievodné dokumenty súvisiace s výrobou alebo distribúciou audiovizuálií
- **audiovizuália** – SK audiovizuálne dielo, SK zvukový záznam umeleckého výkonu, iné dielo (spravodajstvo, publicistika, zábavný program) alebo záznam, ak má AV hodnotu
- **audiovizuálna hodnota** – súhrn významných historických, spoločenských, krajinných, umeleckých, vedeckých alebo technických hodnôt

Súvislosti definícií

- AV dedičstvo a jeho súčasti (audiovizuálne a súvisiace dokumenty) majú všeobecnú **historicko-dokumentačnú** hodnotu, mnohé aj **historicko-umeleckú** („filmologickú“) hodnotu ⇒ dvojaký hodnotový rozmer
- audiovizuáliou je primárne **dielo** alebo zvukovo-obrazový záznam ⇒ primárnym predmetom tvorby metaúdajov je **audiovizuálny obsah** (dielo); sekundárne popis dokumentu ako „archívneho materiálu“ a jeho stavu; pri obsahu je výrazne väčší počet položiek aj väčšia miera podrobnosti údajov
- **súčasťou** fondu AV dedičstva **sú aj sprievodné dokumenty** k audiovizuáliám ⇒ výrazná **rôznorodosť fondov** AV dedičstva vo vzťahu k jeho katalogizácii a digitalizácii, potreba prepájania záznamov

Popis základného procesu

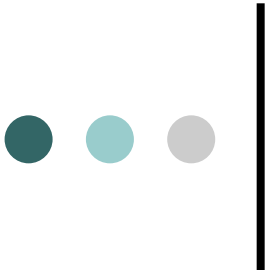
o základné etapy procesu

- akvizícia (zákonný depozit, aktívne získavanie audiovizuálií)
- popis a katalogizácia (dielo / zbierkový predmet) – tvorba metaúdajov
- archivácia objektov
- diagnostika a reštaurovanie objektov
- digitalizácia objektov
- sprístupňovanie (informácie aj objekty)

Projekty SFÚ

- **Projekt systematickej obnovy AV dedičstva (schválený vládou v 2006, aktualizácia schválená v 2009)**
 - ročne cca 1,75 mil. EUR, podiel vlastných zdrojov SFÚ cca 12% (od 4% v 2006 na 14% v 2008) - FL Zlín, Štúdio 727
 - vstup: archívne spravodajské materiály, filmy na DVD (operatívne kritériá selekcie – z hľadiska využitia alebo ohrozenia)
 - výstup: obnovené AV (filmové) materiály v kvalite pre dlhodobú archiváciu a sprístupňovanie (ku koncu 2008 cca 1 milión metrov obnovených filmových materiálov (10 %))
- **Projekt IS SK CINEMA – schválený MK SR v 2002, funkcie (výstupy a služby)**
 - katalogizácia zbierok a vytváranie databáz (cca 130 tis.)
 - zdieľanie a sprístupňovanie informácií o audiovizuáliách
 - sprístupňovanie digitálnych kópií nefilmových objektov
 - automatizácia niektorých činností v procese archivácie, katalogizácie, rešerše a sprístupňovania archívnych objektov (audiovizuálie a sprievodné dokumenty)

Dokumenty na akvizíciu, katalogizáciu a digitalizáciu

- **Základné druhy objektov** (audiovizuálne a sprievodné materiály)
 - **audiovizuálne diela a záznamy slovenské**
 - filmy (35 mm, 16 mm, iné) – NO, NZ, duplikačný pozitív, DN, MG ZP, KK
 - analógové zvukovo-obrazové záznamy (BTC, VHS, iné)
 - digitálne zvukovo-obrazové záznamy (DBTC, DVD, iné)
 - zvukové záznamy (soundtracky a iné)
 - **grafické materiály** (k slovenským aj zahraničným dielam – distribučné filmy)
 - fotografie
 - plagáty
 - iné (pozvánky, pohľadnice, diplomy a pod.)
 - **písomné materiály (listiny)**
 - scenáre, dialógové listiny, komentáre, námety (publikácie)
 - výrobné listy
 - výstrižky
 - iné
 - **trojrozmerné objekty** (ocenenia, technika, iné)
 - **audiovizuálne diela zahraničné**
 - **iné objekty** (nie priamy súvis s dielami)
 - archívne materiály (archív SFT, archív SFÚ)

Základné druhy záznamov

- **databáza** – filmografické a obsahové záznamy o audiovizuálii (dielo, záznam umeleckého výkonu, iný ZOZ): SK hrané, dokumentárne, animované, spravodajské, šoty (aj tie, ktoré nie sú v zbierkach – historické nezachované alebo iba fragmenty)
- **katalóg** – záznam o objekte (archívnom dokumente): fotoarchív (fotografie, negatívy, diapozitívy, diafilmy), plagáty a propagačné materiály, knižnica (scenáre, knihy, periodiká, CD nosiče, multimediálne diela), bibliografia článkov z periodík, mediatéka (VHS, DVD, BR), iné archívne fondy SFÚ
- **holdingy** – evidenčné záznamy o archívnych dokumentoch
- **filmový archív** – záznamy o nosičoch audiovizuálií (stav, evidencia, uloženie)
- **heslár** – autoritatívne záznamy (diela, osobnosti, korporácie, podujatia, predmetové heslá, geografické heslá, žáner, druh a forma dokumentov)

Katalogizácia a digitalizácia

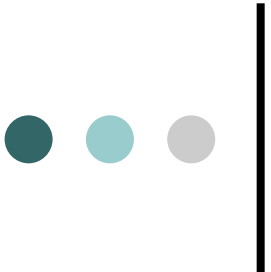
○ Katalogizácia

- ⇒ **digitalizácia (editácia) údajov k audiovizuálii** (vrátane overovania v primárnych zdrojoch) – nejde priamo o metaúdaje k DO, ale o filmografické a iné údaje k audiovizuálii, editované a sprístupňované v digitálnej podobe
- ⇒ **pracovná digitalizácia** katalogizovaných **dokumentov** pre účely základnej práce katalogizátorov AV diel a záznamov (identifikácia postáv a účinkujúcich, popis obrazu a pod.)
- ⇒ **primárna digitalizácia** dokumentov (textové, obrazové) pre účely ich **sprístupňovania**
- ⇒ **pracovná digitalizácia** ďalších dokumentov pre účely katalogizátorov AV diel a záznamov a pre ďalšiu prácu s nimi (dialógové listiny, komentáre a pod.)

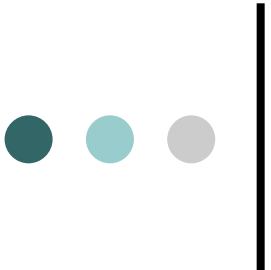
Úrovne digitalizácie AV diel a spôsoby použitia DO

- DO používané pre **pracovné účely** (katalogizácia) – AV diela a záznamy, textové dokumenty ako zdroje informácií
- DO používané pre pracovné účely (katalogizácia) aj pre sprístupňovanie – obrazové dokumenty
- DO používané pre **edičné účely** (vydávanie rozmnoženín AV diel na nosičoch DVD)
- DO používané pre **reštaurátorské účely** (obnova AV diel a záznamov digitálnou cestou po ukončení laboratórnej obnovy)
- DO používané pre **účely archivácie** („záložné“ kópie AV diel a záznamov)
- DO používané pre **účely sprístupňovania** (TV vysielanie, digitálne kiná)

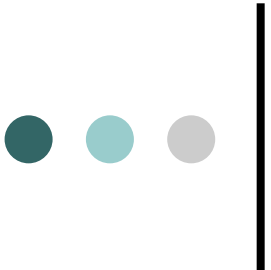
Základné požiadavky na digitalizáciu AV objektov

- z archívneho hľadiska - hlavný cieľ digitalizácie = uchovávanie a obnova AV objektov (AVO) na originálnych nosičoch alebo v kvalite dosahujúcej parametre originálu
- AVO **musí** pred digitalizáciou **najskôr** prejsť procesom diagnostiky a obnovy vo filmových laboratóriách (obnova pôvodných filmových nosičov) alebo v špecializovaných pracoviskách (ošetrovanie nefilmových nosičov) = obnova AVO „nedigitálnou“ cestou je nevyhnutnou súčasťou procesu digitalizácie z hľadiska dosiahnutia hlavného cieľa
- digitalizácia AVO v procese jeho reštaurácie je **doplnením** obnovy „klasickou“ cestou (nie nahradením tohto spôsobu)
- **digitalizácia AVO** nie je „vylepšením“ pôvodného AVO, ale **je obnovou jeho „originálneho“ stavu** (farebné korekcie smerujúce k pôvodnej podobe, retuš mechanických poškodení, obnova zvukovej stopy, zachovanie pôvodného obrazového formátu)

Základné požiadavky na digitalizáciu AV objektov

- **digitalizácia AVO sa musí uskutočňovať v súčinnosti s autormi** obrazovej a zvukovej zložky pôvodného AVO **alebo s filmovými historikmi** s cieľom dosiahnuť rekonštrukciu AVO v stave dosahujúcom kvalitu originálu
- **výstupom digitalizácie AVO musí byť digitálny formát umožňujúci v budúcnosti vytvorenie „záložnej“ archívnej kópie AVO** na filmovom materiáli dosahujúcom kvalitu originálu – **klúčová požiadavka** na digitalizáciu z archívneho hľadiska, uplatňovaná môže byť len selektívne (nie „plošne“ na všetky audiovizuálie) kvôli vyššej náročnosti procesu z hľadiska technologického a časového
- **digitalizácia AVO má primárne archivačný účel** (digitálny AVO ako „záložná“ kópia archívneho AVO) a **sekundárne prezentačný účel** (digitálny AVO ako materiál určený na sprístupňovanie a verejné šírenie)

Základné požiadavky na digitalizáciu AV objektov

- Z uvedených principiálnych požiadaviek na digitalizáciu AVO vyplývajú aj **klúčové kritériá** na digitalizáciu objektov, ktoré sú súčasťou AV dedičstva
 - vytváranie metaúdajov k AVO sa môže realizovať len prostredníctvom odborných pracovníkov inštitúcie (klúčová pozícia – filmový historik / katalogizátor)
 - digitalizácia obrazových sprievodných dokumentov k audiovizuáliám (plagáty, fotografie, negatívy, diapozitívy...) sa uskutočňuje zároveň s ich katalogizáciou v interných kapacitách
 - digitalizácia textových sprievodných a archívnych dokumentov k audiovizuáliám (dokumenty pre katalogizáciu) sa uskutočňuje zároveň s vytváraním metaúdajov v interných kapacitách
 - digitalizácia textových objektov súvisiacich s audiovizuáliami (scenáre, publikácie...) sa môže uskutočňovať prostredníctvom externého dodávateľa
 - digitalizácia samotných AVO sa uskutočňuje ako súčasť procesu obnovy audiovizuálneho dedičstva a priamo nadväzuje na výstupy z laboratórnej obnovy (duplikačný pozitív); predpokladom výkonu digitalizácie je účasť hlavných autorov AVO a/alebo odborných pracovníkov archívnej organizácie (klúčová pozícia filmový historik – ak autori už nežijú) a zabezpečenie ochrany pôvodného AVO

Právne súvislosti

Otázky súvisiace s digitalizáciou

- **je vytvorenie DO z AV diel alebo z iných diel vyhotovením rozmnoženiny diela** – definícia v autorskom zákone (§ 5 ods. 17):

„Vyhotovenie rozmnoženiny je prenesenie diela alebo jeho časti na iný hmotný podklad priamo z originálu diela alebo nepriamo z inej rozmnoženiny diela dočasne alebo trvalo, a to akýmkoľvek spôsobom a v akejkoľvek forme; rozmnoženinu diela možno vyhotoviť najmä vo forme tlačenej, fotografickej, zvukovej alebo zvukovo-obrazovej rozmnoženiny, stavbou architektonického diela, alebo vo forme inej trojrozmernej rozmnoženiny, alebo v elektronickej forme zahŕňajúcej analógové aj digitálne vyjadrenie“

- **je vytvorenie DO z AV diel alebo z iných diel použitím diela knižnicou alebo archívom** - § 31 ods. 1 písm. b):

„Knižnica alebo archív môže bez súhlasu autora vyhotoviť rozmnoženinu akéhokoľvek diela z vlastných fondov, ak účelom vyhotovenia rozmnoženiny je nahradenie, archivovanie alebo zabezpečenie originálu diela alebo jeho rozmnoženiny pre prípad straty, zničenia alebo poškodenia alebo ak ide o stálu zbierku.“

- **sprístupňovanie DO** prostredníctvom verejných informačných systémov a sietí **je použitím diela** (verejným prenosom diela); na takýto spôsob použitia diela je oprávnený udeliť súhlas autor alebo iná oprávnená osoba (výrobca AVD, dediči...) – vid' majetkové práva autora podľa § 18 autorského zákona

Právne súvislosti – AV diela do roku 1991

- AV diela a ZOZ - podľa § 24 ods. 2 zákona 343/2007 (audiovizuálny zákon) SFÚ **vykonáva práva autorov a výkonných umelcov k audiovizuálnym dielam vyrobeným do roku 1991 organizáciami štátu hospodáriacimi v oblasti audiovizie** (s výnimkou AV diel vyrobených STV) a **je výrobcom ZOZ k týmto AV dielam** (vrátane iných diel použitých v AV dielach – napr. scenár ako slovesné dielo, výtvarné dielo a pod.)
- v nadväznosti na to **SFÚ** v mene autorov, výkonných umelcov a výrobcu **udeľuje súhlas na použitie diela – vrátane súhlasu na vyhotovenie rozmnoženiny** a súhlasu na iné spôsoby použitia diela
- ak vytvorenie DO z AVD je vyhotovením rozmnoženiny AVD, tak **SFÚ je osobou oprávnenou udeliť súhlas na vyhotovenie rozmnoženiny (DO)**, ak sa takýto súhlas požaduje (viď vyhotovenie rozmnoženiny archívom alebo knižnicou)
- hromadnými zmluvami s organizáciami kolektívnej správy práv **SFÚ nadobudol aj právo na použitie diel ako predmetov ochrany prostredníctvom internetu a iných komunikačných sietí**, ako aj prostredníctvom IS SK CINEMA

Právne súvislosti – AV diela po roku 1991

- AV (**len kinematografické!**) diela vyrobené v období **1991 – 2007**: SFÚ k nim podľa prechodných ustanovení AV zákona vykonáva zákonný depozit resp. akvizičnú činnosť (od roku 2008), nemá však k nim práva podľa AZ, môže len vytvárať rozmnoženiny týchto diel a inak nakladať s týmito dielami v rozsahu svojich úloh a činností určených zákonom č. 343/2007 (§ 23 a 24)
- **ostatné AV diela** vyrobené v období **1991 – 2007**: neviaže sa na ne prechodné ustanovenie AV zákona, ani povinnosť evidencie, SFÚ plánuje vykonať „generálnu inventarizáciu“ AV dedičstva ako súčasť projektu obnovy (schválený vládou v 2006, aktualizovaný 2009)
- **všetky AV diela (audiovizuálne) vyrobené od roku 2008** – viaže sa na ne depozitná povinnosť aj akvizičná činnosť podľa AV zákona (STV ako zákonný depozitár vlastnej produkcie)
- **k všetkým uvedeným dielam** (aj k sprievodným materiálom k audiovizuáliám) **SFÚ môže** v súlade s AV zákonom **vytvárať rozmnoženiny** (aj digitálne), **ale použitie** týchto **rozmnoženín** na účely verejného šírenia **by vyžadovalo osobitný súhlas** (licenciu) oprávnených osôb (majetkové práva podľa AZ); SFÚ ich môže sprístupňovať len na študijné, vedecké a vzdelávacie účely alebo v súvislosti s inými svojimi činnosťami (napríklad vytváranie informačného systému)

Medzinárodné a SK dokumenty

- **Európsky dohovor o ochrane audiovizuálneho dedičstva** a Protokol o televíznej produkcii – podpísaný, ratifikovaný a implementovaný do legislatívy SR (AV zákon)
- **Odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady o filmovom dedičstve** a konkurencieschopnosti súvisiacich priemyselných odvetví – určuje požiadavky na zabezpečenie procesu akvizície, katalogizácie, archivácie, reštaurovania a sprístupňovania AV dedičstva (požiadavka dlhodobej stratégie – digitalizácia, obnova, vzdelávanie a požiadavka interoperability katalógov a databáz a ich sprístupňovanie cez web)
- **Audiovizuálny zákon** – zabezpečenie depozitu originálov AV diel a akvizície kópií audiovizuálií a sprievodných materiálov k nim, určenie kompetencií, povinností a dohľadu
- **Projekt systematickej obnovy audiovizuálneho dedičstva SR** – určenie dlhodobých priorít, kritérií, procesu a postupu obnovy AV dedičstva a podmienok pre jeho realizáciu (technické, organizačné, finančné)

Ďalšie dokumenty - kontext pre digitalizáciu

- **štandardy pre výmenu filmografických údajov**
 - EN 15744 Film identification - Minimum set of metadata for cinematographic works (minimálny súbor metaúdajov)
 - prEN 15907 Film identification - Enhancing interoperability of metadata - Element sets and structures (draft, European Film Gateway – pracovná skupina pre interoperabilitu prijala EN 15907 ako „guidelines“ pre schémy interoperability)
- **katalogizačné pravidlá FIAF** – v súčasnosti prebieha ich revízia (metaúdaje k filmovým dielam a ich interoperabilita)
- Digital Cinema Initiatives (US „majors“) – **Digital Cinema System Specification** – požiadavky na digitalizáciu pre účely použitia DO v distribúcii digitálnych kín
- **EDCine – Enhanced Digital Cinema project** – východiskové pravidlá pre digitálnu archiváciu a prístup k archívnym filmovým alebo „digital born“ audiovizuálnym obsahom

Zabezpečenie východísk pre digitalizáciu audiovizuálií

○ legislatívny rámec

- **zabezpečený** z hľadiska akvizície, depozitu a vytárania rozmnoženín, ako aj z hľadiska sprístupňovania audiovizuálií vyrobených do roku 1991;
- **nezabezpečený z hľadiska sprístupňovania audiovizuálií vyrobených po roku 1991**, ani z hľadiska sprístupňovania audiovizuálií vyrobených STV;

○ organizačný a personálny rámec

- zabezpečený prostredníctvom zákonných depozitárov audiovizuálií;
- **nezabezpečený vo vzťahu k novým úlohám súvisiacim s digitalizáciou a vo vzťahu ku „generálnej inventarizácii“**;

○ finančný rámec

- zabezpečený pre audiovizuálie SFÚ prostredníctvom projektu obnovy (dlhodobý projekt) a prostredníctvom OPIS 2;
- **nezabezpečený vo vzťahu k ďalším potrebám, ktoré vyplynú z „generálnej inventarizácie“**

Zabezpečenie východísk pre digitalizáciu audiovizuálií

o technologický rámec

- **zabezpečený** na úrovni obnovy filmových materiálov SFÚ laboratórnou aj digitálnou cestou (výstup nie primárne pre „záložnú“ archiváciu!!!);
- nezabezpečená identifikácia, diagnostika a kontinuálna obnova archívnych materiálov STV a iných („nefilmových“) audiovizuálií u dobrovoľných depozitárov; nezabezpečené uloženie, ochrana a zálohovanie DO.

o metodický rámec

- **zabezpečený** čiastočne pre katalogizáciu audiovizuálií a sprievodných dokumentov a pre interoperabilitu katalógov a databáz SFU s inými systémami; zabezpečený pre digitalizáciu audiovizuálií (najmä AV diela) vo vzťahu k procesu obnovy (restaurovanie digitálnou cestou);
- nezabezpečený vo vzťahu k plánovaným možnostiam a požiadavkám na iné využitie digitalizovaných AVO (digitálne kiná) a k uloženiu a ochrane DO
- **nezabezpečený** vo vzťahu k určeniu systémových a obsahových kritérií pre výber AVO do procesu digitalizácie

ZÁVER

ĎAKUJEM ZA POZORNOSŤ A
TEŠÍM SA NA DISKUSIU